

Rapport

Projectnummer: 356550
Referentienummer: SWNL0213220
Datum: 22-09-2017

Archeologisch onderzoek IJsselvelden (gemeente IJsselstein)

SWECO ARCHEOLOGISCHE RAPPORTEN 2111

Definitief

Verantwoording

Titel	Archeologisch onderzoek IJsselvelden (gemeente IJsselstein)
Subtitel	Bureauonderzoek SWECO ARCHEOLOGISCHE RAPPORTEN 2111
ISSN-nummer	2468-4813
Projectnummer	355650
Referentienummer	SWNL0213220
Revisie	D1
Datum	22-09-2017
Auteur(s)	Jitske Blom
E-mailadres	jitske.blom@sweco.nl
Gecontroleerd door	Jan Jaap Hekman
Paraaf gecontroleerd	
Goedgekeurd door	Wesley van Breda
Paraaf goedgekeurd	

Sweco voert archeologisch onderzoek uit onder procescertificaat BRL 4000 'Archeologie' (versie 4.0) en de protocollen 4001, 4002, 4003 en 4004. De archeologische werkzaamheden worden uitgevoerd in overeenstemming met de Kwaliteitsnorm van de Nederlandse Archeologie (KNA, versie 4.0).

Administratieve gegevens

Uitvoerder	Sweco Nederland B.V.
Provincie	Utrecht
Gemeente	IJsselstein
Plaats	IJsselstein
Toponiem	IJsselvelden
Kaartbladnummer	31G/31H
Kadastrale gegevens	diverse percelen
x/y-coördinaten	N 129616/452591 O 130387/451768 Z 129798/451005 W 129064/451835
Opdrachtgever	Staatsbosbeheer
Onderzoeksmeldingsnummer	4557169100
Archis monumentnummer	1971, 1972, 2203, 11477, 11384, 11385
Archis waarnemingsnummer	divers
Oppervlakte plangebied	68 ha
Bevoegde overheid	gemeente IJsselstein, geadviseerd door ODRU (dhr. P. de Boer)
Projectmedewerkers	Jitske Blom, senior KNA prospector 596281 & Jan Jaap Hekman senior KNA-archeoloog 986575
Periode van uitvoering	Juli/augustus 2017
Beheer en plaats van documentatie	Sweco Nederland B.V.

Inhoudsopgave

Samenvatting	6
1 Inleiding	8
1.1 Aanleiding van het onderzoek	8
1.2 Methodiek	8
1.3 Doelstelling en vraagstelling	8
2 Bureauonderzoek	9
2.1 Afbakening plangebied, huidig gebruik en toekomstig gebruik	9
2.1.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied	9
2.1.2 Huidig gebruik van het plangebied	9
2.1.3 Toekomstig gebruik van het plangebied	9
2.2 Aardwetenschappelijke kenmerken	9
2.2.1 Ten zuiden van de Noord IJsseldijk	9
2.2.2 Ten noorden van de Noord IJsseldijk	10
2.3 Archeologische waarden	12
2.3.1 Ten zuiden van de Noord IJsseldijk	12
2.3.2 Ten noorden van de Noord IJsseldijk	12
2.3.3 AMK-terreinen	12
2.3.4 Onderzoek RAAP 2000	14
2.3.5 Onderzoek ADC 2008	17
2.3.6 Onderzoek RAAP 2009	20
2.3.7 Proefsleuven ADC 2010	23
2.3.8 Bureau- en booronderzoek RAAP 2014	24
2.3.9 Booronderzoek ADC 2015	25
2.3.10 Overzicht	26
2.3.11 Archeologische verwachtings- en beleidskaart	26
2.4 Historische situatie en mogelijke verstoringen	27
2.4.1 Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW)	27
2.4.2 Oude kaarten, ondergrondse bouwhistorische waarden en mogelijke verstoringen	27
3 Gespecificeerde verwachting	28
4 Conclusie en advies	29
4.1 Conclusie	29
4.2 Advies	30
Literatuurlijst en gebruikte bronnen	32
Bijlage 1: Locatie van het plangebied	33
Bijlage 2: Bekende archeologische gegevens	34

Bijlage 3: Topografisch militaire Kaart 35
Bijlage 4: Advieskaart..... 36
Bijlage 5: Kanskaart..... 37

Samenvatting

In opdracht van Staatsbosbeheer heeft Sweco Nederland B.V. een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd naar de locatie IJsselvelden te IJsselstein, gemeente IJsselstein (zie bijlage 1). De aanleiding voor dit onderzoek is natuurontwikkeling en de aanplant van een bos. Exacte inrichtingsplannen zijn nog niet bekend.

Het plangebied valt uiteen in twee delen. Het deel ten noorden van de Noord IJsseldijk is een archeologisch zeer rijk gebied. Er heeft de afgelopen jaren veel onderzoek plaatsgevonden, waarbij indicatief begrensde zones met boringen met archeologische indicatoren in kaart zijn gebracht. Het betreft vindplaatsen uit de Late IJzertijd/Romeinse tijd op oeverafzettingen van de Jutphaas stroomgordel aan weerszijde van restgeulen. Twee zones hebben geen archeologische verwachting meer. Eén zone betreft een op basis van proefsleuvenonderzoek reeds gewaardeerde vindplaats. Een perceel van circa 13,5 ha is vanwege het ontbreken van betredingstoestemming nooit onderzocht. Echter, op basis van bekende gegevens geldt ook voor deze zone een hoge archeologische verwachting.

Het deel ten zuiden van de Noord IJsseldijk is gelegen in de uiterwaarden van de Hollandsche IJssel. Er geldt een verwachting voor vindplaatsen vanaf de Late Middeleeuwen, direct onder de bouwvoor. Deze verwachting geldt voor een aantal percelen nabij de dijk. De overige percelen hebben een lage archeologische verwachting.

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek wordt voor het niet onderzochte deel van het deelgebied ten noorden van de Noord IJsseldijk (wegens ontbreken van betredingstoestemming tijdens het vorige onderzoek) geadviseerd in eerste instantie een verkennend booronderzoek uit te laten voeren. In de gebieden met een blijvende hoge (of zeer hoge) verwachting en rond boringen met archeologische indicatoren wordt geadviseerd direct aansluitend een aanvullend karterend booronderzoek uit te voeren om een eventuele archeologische vindplaats op te sporen en nader te duiden en indicatief te begrenzen.

Voor het reeds middels boringen onderzochte deel wordt een proefsleuvenonderzoek geadviseerd voor locaties waar bodemingrepen zullen plaatsvinden. Aanbevolen wordt om de sleuven aan te leggen ter plaatse van de middels booronderzoek indicatief begrensde vindplaatsen. Voor het deel dat na het proefsleuvenonderzoek uit 2010 is vrijgegeven, wordt geen onderzoek meer geadviseerd. Voor het deel dat als behoudenswaardige vindplaats is aangemerkt wordt geadviseerd dit in situ te behouden. Indien deze locatie door middel van bijvoorbeeld planinpassing niet in situ behouden kan worden, dan zal een volledige opgraving noodzakelijk zijn om de vindplaats ex situ te behouden.

Voor (begraven) waterbodems geldt dat watergerelateerde structuren kunnen worden aangetroffen. Dit zijn puntlocaties die niet middels conventioneel archeologisch vooronderzoek kunnen worden opgespoord. Voorgesteld wordt middels een meldingsprotocol eventuele toevalsvondsten veilig te stellen.

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek wordt voor het deel met een middel-hoge verwachting ten zuiden van de Noord IJsseldijk een karterend booronderzoek geadviseerd. Op basis van de SIKB leidraad karterend boren dient een grid van 30x35 m te worden gehanteerd. Voor het overige deel van het plangebied ten zuiden van de Noord IJsseldijk wordt geen vervolgonderzoek geadviseerd.

De adviseur van de bevoegde overheid, Omgevingsdienst Regio Utrecht, stelt voor eerst een verkennend booronderzoek uit te voeren, waarna op de kansrijke delen een karterend onderzoek kan worden uitgevoerd. Verder wordt ingestemd met het advies.

Tabel 1.1 *Overzicht van archeologische perioden¹*

Periode	Tijd
Laat-Paleolithicum (Oude Steentijd)	tot 9.000 v.Chr.
Mesolithicum (Midden Steentijd)	9.000 v.Chr. - 4.900 v.Chr.
Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	5.325 v.Chr. - 1.900 v.Chr.
Bronstijd	1.900 v.Chr. - 800 v.Chr.
IJzertijd	800 v.Chr. - 12 v.Chr.
Romeinse Tijd	12 v.Chr. - 450 n.Chr.
Vroege Middeleeuwen	450 - 1.050 n.Chr.
Late Middeleeuwen	1.050 - 1.500 n.Chr.
Nieuwe Tijd	1.500 - heden

Tabel 1.2 *Indeling van het Kwartair*

chronostratigrafie		jaren geleden		
Kwartair	Holoceen	Subatlanticum	3.000 - heden	
		Subboreaal	5.000 - 3.000	
		Atlanticum	8.000 - 5.000	
		Boreaal	9.000 - 8.000	
		Preboreaal	10.000 - 9.000	
	Pleistoceen	Laat		130.000 - 10.000
			Weichselien (ijstijd)	120.000 - 10.000
			Eemien	130.000 - 120.000
		Midden		800.000 - 130.000
			Saalien (ijstijd)	200.000 - 130.000
			Elsterien (ijstijd)	400.000 - 315.000
		Vroeg		2.400.000 - 800.000

¹ Bron: Archeologisch Basis Register 1992.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding van het onderzoek

In opdracht van Staatsbosbeheer heeft Sweco Nederland B.V. een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd naar de locatie IJsselvelden te IJsselstein, gemeente IJsselstein (zie bijlage 1). De aanleiding voor dit onderzoek is natuurontwikkeling en de aanplant van een bos. Exacte inrichtingsplannen zijn nog niet bekend.

In het noordelijk deel van het plangebied is in het verleden al veel archeologisch onderzoek uitgevoerd. Er is in overleg met Peter de Boer (ODRU, adviseur gemeente IJsselstein) voor gekozen om voor dit deel een inventarisatie van de bestaande onderzoeken uit te voeren. Er is geen nieuw bureauonderzoek uitgevoerd. Wel is extra aandacht besteed aan zaken die in het verleden onderbelicht zijn geweest, zoals conflictarcheologie, archeologie in waterbodems en molens.

Voor het zuidelijk deel van het plangebied, de uiterwaarden van de Hollandsche IJssel, is een standaard bureauonderzoek uitgevoerd.

1.2 Methodiek

Dit rapport betreft een standaardrapport, zoals genoemd in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie. Het bureauonderzoek bestaat uit elf processtappen

1. Afbakenen plan- en onderzoeksgebied; vaststellen consequenties toekomstig gebruik (LS01).
2. Aanmelden onderzoek bij Archis.
3. Vermelden (en toepassen) overheidsbeleid (LS01).
4. Beschrijven huidig gebruik (LS02).
5. Beschrijven historische situatie en mogelijke verstoringen (LS03).
6. Beschrijven mogelijke aanwezigheid bouwhistorische waarden ondergrond (LS02, LS03, LS04).
7. Beschrijven bekende archeologische en aardwetenschappelijke kenmerken (LS04).
8. Opstellen gespecificeerde verwachting en formuleren onderzoeksstrategie (LS05).
9. Opstellen standaardrapport bureauonderzoek (LS06).
10. Aanleveren standaardrapport - afmelden onderzoek in Archis.
11. Aanleveren digitale gegevens bij e-depot (DS05).

Processtappen 1 tot en met 7 leveren gegevens op basis waarvan de gespecificeerde verwachting (stap 8) wordt opgesteld. Deze stappen worden behandeld in paragraaf 1.1 en hoofdstuk 2. Processtap 9 resulteert in het voorliggende rapport. Processtappen 10 en 11 hebben betrekking op het openbaar maken van het bureauonderzoek voor derden bij onder meer Archis en het e-Depot.

1.3 Doelstelling en vraagstelling

De bodemingrepen die gepaard gaan met de geplande werkzaamheden zullen eventueel aanwezige archeologische resten in de bodem verstoren en/of vernietigen. Derhalve dienen, voorafgaand aan die werkzaamheden, de archeologische waarden binnen het plangebied in kaart te worden gebracht.

Het doel van het bureauonderzoek is inzicht te krijgen in de archeologische waarde van het plangebied. Het onderzoek richt zich op de vraag of er in het plangebied archeologische waarden aangetroffen kunnen worden.

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig?
- Is het plangebied voldoende onderzocht. Zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek wordt geadviseerd?

2 Bureauonderzoek

2.1 Afbakening plangebied, huidig gebruik en toekomstig gebruik

2.1.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied

Het plangebied ligt in IJsselstein. De exacte locatie van het plangebied wordt weergegeven in bijlage 1. Het plangebied is tevens het onderzoeksgebied. Wel is gebruik gemaakt van gegevens van archeologische onderzoeken nabij het plangebied.

2.1.2 Huidig gebruik van het plangebied

Het plangebied is in gebruik als agrarisch gebied.

2.1.3 Toekomstig gebruik van het plangebied

In het noordelijk deel van het plangebied, ten noorden van de Noord-IJsseldijk, zal een bos worden aangeplant. De exacte locatie van het bos is nog niet bekend. In het zuidelijk deel zal natuur worden ontwikkeld. Deze plannen zijn nog in een inventariserende fase. Door de voorgenomen werkzaamheden kunnen archeologische vindplaatsen worden verstoord.

2.2 Aardwetenschappelijke kenmerken

Om de landschapsgenese in beeld te brengen, is gebruik gemaakt van bodemkaarten en geologische en geomorfologische kaarten. Met behulp hiervan worden de bodem en het landschap beschreven. Onderdeel van deze studie vormt een analyse van het Actueel Hoogtebestand Nederland.

Tabel 2.3 Aardwetenschappelijke informatie

Bron	Informatie
Geologie	Rivierzand en -grind met een dun kleidek (Formatie van Echteld, Ec1)
Geomorfologie	Rivieroeverwal (4K25)
Bodemkunde	Poldervaaggronden (Rn95A)

2.2.1 Ten zuiden van de Noord IJsseldijk

Het zuidelijk deel van het plangebied is gelegen aan weerszijde van de Hollandsche IJssel. Deze stroomgordel was actief vanaf circa 1805 tot 665 jaar geleden toen de IJssel werd afgedamd nabij Klaphek ten zuidoosten van IJsselstein. Waarschijnlijk heeft de Lek al lang voor het afdammen van de Hollandsche IJssel de hoofdstroom overgenomen en is de IJssel langzaam aan het verlanden geraakt.

Vanaf de Romeinse tijd tot enige tijd voor de bedijking zal de rivier bijzonder actief geweest zijn. De rivieren in dit deel van het westelijk rivierengebied hebben over het algemeen relatief smalle stroomgordels vergeleken met de rivieren bovenstrooms van Utrecht. Dit wordt voor een groot deel veroorzaakt, doordat de bedding van de rivieren zich niet insnijdt in Pleistoceen zand, maar grotendeels in veel moeilijker te eroderen klei en veen. Binnen de meandergordels van de rivier kan de rivier zijn eigen bedding wel makkelijker eroderen en zijn eigen stroomgeul verleggen. Hierdoor mag worden aangenomen dat een groot deel van de meandergordel van de Hollandsche IJssel na de Romeinse tijd nog is geërodeerd.²

2.2.2 Ten noorden van de Noord IJsseldijk

In het rapport van het booronderzoek uit 2008 is uitgebreid ingegaan op de bodemopbouw van dit deel van het plangebied. De resultaten worden hier kort samengevat. In de noord-oosthoek en centraal in het plangebied aan de zuidzijde zijn twee grotere gebieden aanwezig waar het beddingzand zich dieper bevindt dan 250 cm –mv. In deze gebieden is door rivieren in ieder geval binnen 3,0 m –mv geen dikkere zandlaag afgezet. Hier liggen voornamelijk kleilagen (komgronden). Naast deze twee wat grotere vlakken komen lange smalle gebieden voor waar het zand dieper dan 250 cm –mv zit. Deze worden geïnterpreteerd als restgeulen. Deze sluiten deels aan op de restgeulen op de kaart van Berendsen en of geulen die op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) zichtbaar zijn.³

Er zijn echter ook geulachtige vormen aanwezig, die niet op de kaart van Berendsen of AHN terug te vinden zijn. Dit zijn aanwijzingen voor voormalige geulen, die bijvoorbeeld door latere sedimentatie opgevuld zijn en in het huidige reliëf niet meer waarneembaar zijn. In het westen van het plangebied is een redelijk groot gebied waar het zand binnen 150 cm –mv voorkomt. In het overige deel van het onderzochte gebied zijn maar enkele locaties te zien waar het zand zo dicht onder het maaiveld aanwezig is. Dit betreffen dan langgerekte zandlichamen. Grotere gebieden waar het zand redelijk hoog op eenzelfde diepte voorkomt, hetgeen zou duiden op een kronkelwaard. De zandlichamen langs de restgeulen zijn over het algemeen smal (figuur 1).⁴

---

² Visser & Klerks 2014.

³ Berendsen 1982.

⁴ Nijdam 2008.

Figuur 1 Geomorfogenetische kaart van een deel van het plangebied ten noorden van de Noord-IJsseldijk op basis van booronderzoek uit 2008, overgenomen uit ADC-rapport 1555.

Waterbodems

Uit het booronderzoek uit 2008 blijkt dat in het plangebied enkele restgeulen aanwezig zijn. Deze zones waren niet geschikt voor bewoning en vermoedelijk te klein voor scheepvaart. Wel kunnen watergerelateerde structuren als beschoeiingen, steigers, visfuisen, eventueel rituele deposities en afvaldumps worden aangetroffen.

Met name ter hoogte van vindplaatsen of splitsingen van rivieren kunnen specifiek aan (het gebruik van) water gerelateerde vondsten geconcentreerd verwacht worden (dus bij nederzettingen de afvaldumps, steigers en visconstructies, etc.) en bij opvallende landschappelijke overgangen (splitsingen van rivieren, overgangen van hoog naar laag) bruggen, rituele deposities, etc.

Uit de ligging van de Noord IJsseldijk en Achtersloot (zuidelijke IJsseldijk) en de paleogeografische kaarten van het Nederlandse rivierengebied kan worden aangenomen dat de Hollandsche IJssel vroeger een breder stroomgebied had. Wellicht zijn ten zuiden van de Noord IJsseldijk nog restgeulen aanwezig. Deze zijn niet herkenbaar op een AHN-beeld.

2.3 Archeologische waarden

2.3.1 Ten zuiden van de Noord IJsseldijk

In dit deel van het plangebied zijn geen archeologische waarnemingen gedaan of AMK-terreinen gelegen. Er is één onderzoeksmelding. Dit betreft een bureauonderzoek naar de waterbodem van de Hollandse IJssel. Er wordt in dit rapport geen uitspraak gedaan over de archeologische verwachting buiten de waterbodem van de rivier.⁵

2.3.2 Ten noorden van de Noord IJsseldijk

In het plangebied zijn sinds 2000 zeer veel onderzoeken uitgevoerd. Het betreft overwegend bureau- en booronderzoeken, naast één proefsleuvenonderzoek. De onderzoeken zijn uitgevoerd door RAAP en ADC ArcheoProjecten en hebben diverse nieuwe mogelijke vindplaatsen in kaart gebracht. Deze zijn voorzien van nummers als R1 (RAAP) en V1 (ADC).

In het gebied waren reeds enkele bekende vindplaatsen aanwezig. In deze paragraaf wordt begonnen met een opsomming van deze bekende vindplaatsen, waarbij ook de nummering van RAAP en ADC wordt genoemd. Vervolgens worden de uitgevoerde onderzoeken chronologisch beschreven.

2.3.3 AMK-terreinen⁶

De begrenzing van de AMK-terreinen is niet vastgesteld middels proefsleuvenonderzoek. Hierdoor wijkt deze begrenzing af van de booronderzoeken aangetoonde verspreiding van indicatoren. Het is niet uit te sluiten dat AMK-terreinen/-vindplaatsen die zijn gesitueerd buiten het plangebied, in feite doorlopen tot in het plangebied.

AMK nr. 1971

Dit terrein ligt buiten maar grenst wel aan het plangebied. Het terrein is van belang, omdat vondsten binnen het plangebied mogelijk tot dezelfde vindplaats kunnen worden gerekend. Het is een terrein van zeer hoge archeologische waarde. Het is gelegen ten noorden van de Stenen Kamer ten noordoosten van de T-splitsing Nedereindseweg-Meerndijk. Het betreft een vindplaats uit de late-IJzertijd en Romeinse tijd. De resten bevinden 30 tot 80 cm onder maaiveld.

⁵ Onderzoeksmelding 2459900100; Visser & Klerks 2014.

⁶ Zie figuur 2.

AMK nr. 1972

Dit terrein van zeer hoge archeologische waarde is gelegen in de westelijke zone van het plangebied en valt binnen vindplaats R1. Het betreft een vindplaats uit de Late IJzertijd-Romeinse tijd. De resten liggen tussen 45 en 75 cm onder maaiveld.

AMK nr. 11384

Dit terrein van hoge archeologische waarde ligt ten zuidoosten van AMK-terrein 1972. Deze vindplaats valt deels samen met R3. Het betreft een zeer kleine vondstconcentratie uit de IJzertijd en/of Romeinse tijd.

AMK nr. 11385

Dit terrein van hoge archeologische waarde is centraal in het plangebied gelegen en valt grotendeels samen met R4. De datering is Late IJzertijd Romeinse tijd.

AMK nr. 2203

Dit terrein van zeer hoge archeologische waarde komt overeen met vindplaats R5 en V17, V18 en V19. Het betreft een terrein met een vindplaats uit de Late IJzertijd Romeinse tijd.

AMK nr. 11477

Dit terrein van hoge archeologische waarde is gelegen tussen de wetering en de Nedereindseweg. Middeleeuws versterkt huis/borg. Er zijn muurresten zijn aanwezig. De locatie verdient nader onderzoek. Het ligt buiten het huidige plangebied.

Figuur 2 AMK-terreinen in het plangebied (blauw omkaderd). Terreinen van hoge archeologische waarde zijn oranje weergegeven, in roze zijn terreinen van zeer hoge archeologische waarde ingetekend.

2.3.4 Onderzoek RAAP 2000

In 2000 is voor het gehele plangebied een bureauonderzoek en, ter plaatse van bekende vindplaatsen, een karterend booronderzoek uitgevoerd.⁷ Uit dit bureauonderzoek blijkt dat de ondergrond binnen het plangebied bestaat uit fluviatiele afzettingen, die kunnen worden onderverdeeld in: stroomgordelafzettingen, crevasse-afzettingen en komafzettingen. Binnen het plangebied zijn de Jutphaas stroomgordel en de IJsselveld-Schuurenburgh stroomgordel van belang voor de ouderdom van de te verwachten afzettingen en archeologie. De afzettingen van de Jutphaas stroomgordel worden gedateerd tussen circa 3795 en 2715 B.P. Before Present (= 1950) en de afzettingen van de IJsselveld- Schuurenburgh Stroomgordel tussen 3200 en 2560 B.P. Hierbij wordt opgemerkt dat een deel van de Jutphaas stroomgordel is geërodeerd door de Hollandsche IJssel.

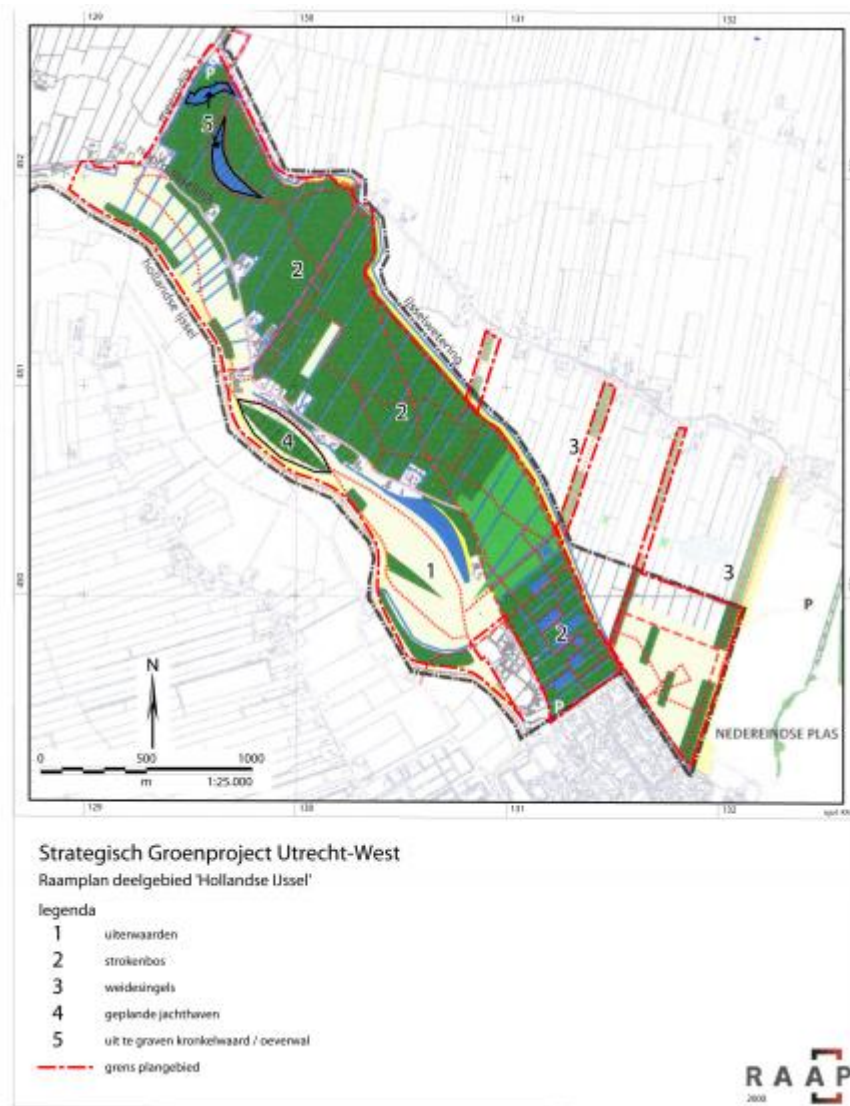
⁷ Deunhouwer 2000.

Naast de afzettingen van deze twee stroomgordels loopt in de noordwesthoek van het plangebied een crevassegeul van de Hollandsche IJssel langs de Meerndijk naar De Meern. De geul is circa 15 m breed en 3,5 m diep en opgevuld met een dunne zandlaag met veel schelpen en afgedekt met klei. Vanwege de opvallende rechte loop, dacht Berendsen aan de mogelijkheid dat deze geul een in de Romeinse tijd gegraven kanaal voorstelde. Er zijn inderdaad Romeinse vondsten gedaan, maar geen graafsporen. Derhalve wordt aangenomen dat het een natuurlijke geul betreft. Binnen het plangebied zijn op stroomruggen diverse vindplaatsen aanwezig uit de IJzertijd en Romeinse tijd.⁸ Binnen het huidige plangebied zijn (delen van) vijf vindplaatsen gelegen (zie tabel 3 en figuren 3 en 4). Er zijn alleen boringen in en nabij deze vindplaatsen/AMK-terreinen gezet tijdens dit onderzoek.

De aangetroffen vindplaatsen strekken zich uit op de oevers langs de aanwezige restgeulen in het gebied. De vindplaatsen R1 tot en met R4 liggen langs een restgeul die door Berendsen en Stouthamer tot de IJsselveld-Schuurenburgh Stroomgordel gerekend wordt. Vindplaats R5 ligt langs een restgeul die gerekend wordt tot de Jutphaas stroomgordel.

---

⁸ Nijdam 2008.

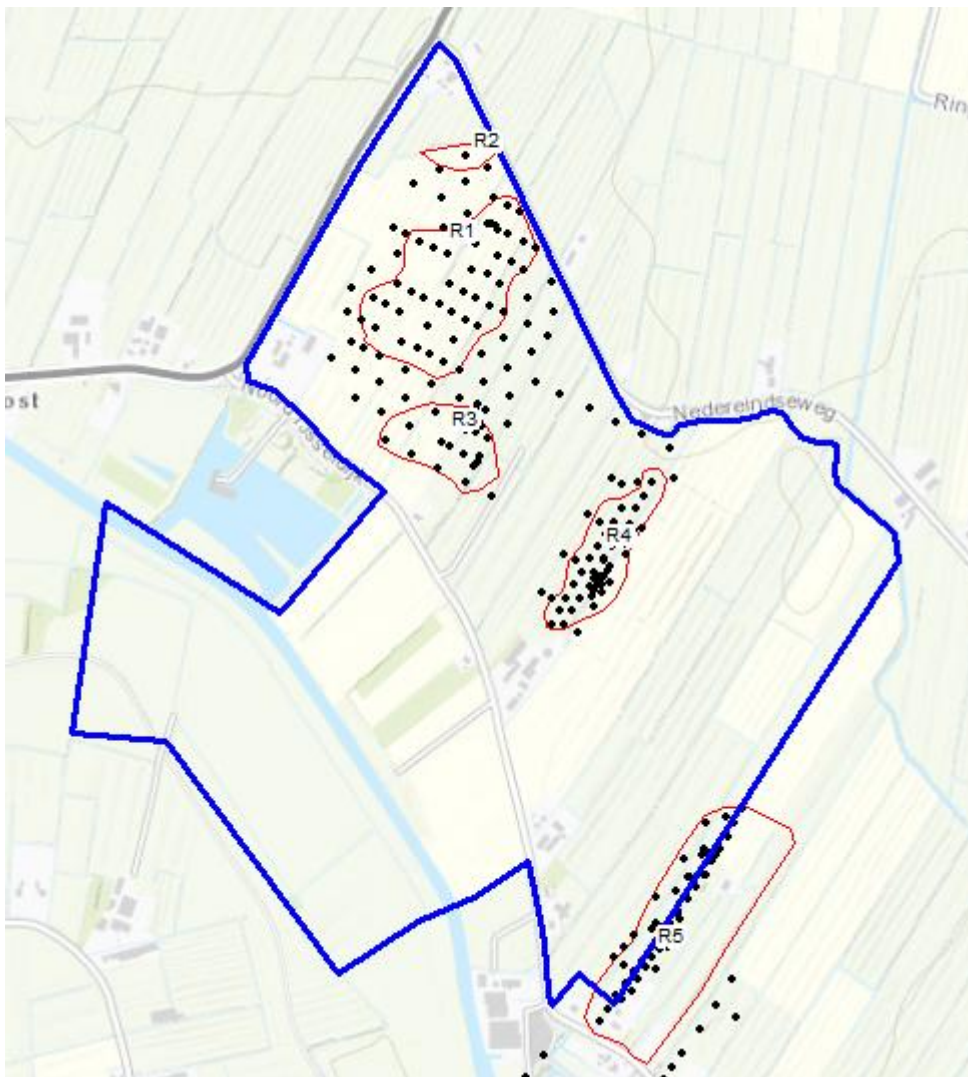

Figuur 3 Plangebied van het in 2000 uitgevoerde archeologische onderzoek

Tabel 3 *Overzicht van bekende vindplaatsen in het plangebied beschreven in RAAP-rapport 626*

Vindplaats	Archeologische indicatoren	Periode	Diepte in m -mv
R1	Aardewerk, leem, glas, houtskool, (on)verbrand bot	Late IJzertijd/Romeinse tijd	0,2-0,6
R2	Houtskool, leem	IJzertijd/Romeinse tijd	0,15-0,4
R3	Aardewerk	IJzertijd/Romeinse tijd	0,15-0,5
R4	Aardewerk, leem, onverbrand bot	IJzertijd/Romeinse tijd	0,2-0,5
R5	Aardewerk, onverbrand bot	IJzertijd/Romeinse tijd	0,15-0,6

Figuur 4 Locatie van boringen (zwarte stippen) en vindplaatsen (rood omkaderd) in het plangebied (blauw omkaderd) beschreven in Deunhouwer 2000

2.3.5 Onderzoek ADC 2008

In 2008 heeft ADC ArcheoProjecten ondermeer in het huidige plangebied een karterend booronderzoek uitgevoerd.⁹ Dit onderzoek was noodzakelijk om te bepalen of er buiten de bekende en onderzochte vindplaatsen nog andere archeologische waarden in de bodem aanwezig zijn. Voor een deel van het plangebied was geen betredingstoestemming. Tijdens dit onderzoek zijn 19 vindplaatsen vastgesteld, waarvan er 17 binnen het plangebied zijn gelegen. V18 en V19 liggen net buiten het plangebied (zie tabel 4 en figuur 5). De vindplaatsen liggen veelal op oeverafzettingen langs restgeulen of op crevasse afzettingen.

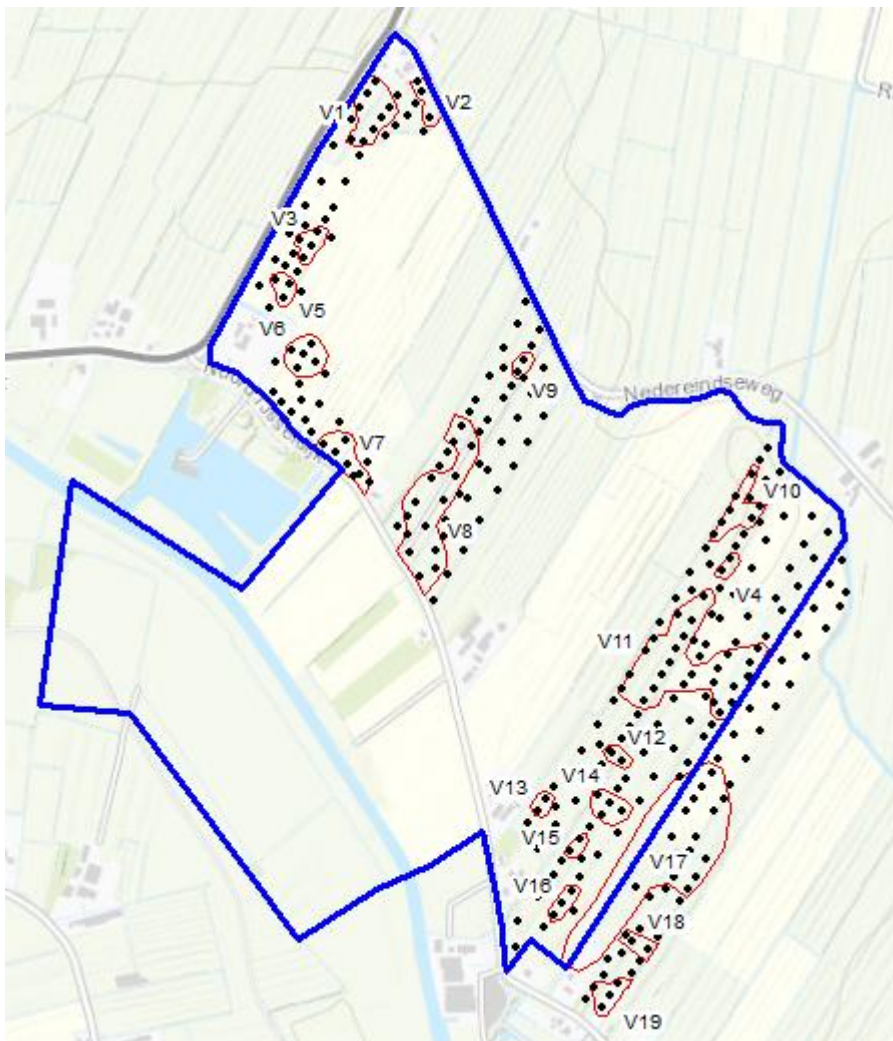
⁹ Nijdam 2008.

Het betreft voornamelijk vindplaatsen die geen diagnostisch materiaal hebben opgeleverd, maar die vanwege hun ligging nabij andere veronderstelde vindplaatsen uit de IJzertijd en/of Romeinse tijd, vermoedelijk uit deze zelfde periode dateren. Daarnaast zijn er enkele vindplaatsen aangetroffen met diagnostisch materiaal uit de Late Middeleeuwen en/of Nieuwe tijd. Vindplaatsen 4 en 10 krijgen een lage archeologische verwachting, vermoedelijk vanwege de ligging in een komgebied of in het overgangsgebied tussen oever en kom. Het kan hier gaan om laag gelegen natte locaties waar van tijd tot tijd vegetatie is afgebrand ten behoeve van beweiding. De overige vindplaatsen hebben een hoge archeologische verwachting.

Tabel 4 *Overzicht van de door ADC ArcheoProjecten gekarteerde vindplaatsen, naar ADC-rapport 1555*

Vindplaats nr.	Boor-nummers	Centrum-coördinaten en opp. (m ²)	Diepteligging archeologisch niveau (cm-mv)	archeologische indicatoren	Landschappelijke ligging	Indien mogelijk is de vindplaats gedateerd
V1	182, 184, 185, 307, 308, 309, 310 en 313	x/129587 y/452479 (Opp. 6200 m ²)	20-60 cm-mv	Leemspikkels (mogelijk recent), puinspikkels, roodbakend dubbelzijdig geglaazuurd aardewerk, harde en zachte puinbrokjes	Op oever- en restgeulafzettingen opgevuld met kalkrijke jongere afzetting	Late Middeleeuwen en of Nieuwe tijd
V2	188, 189 en 312	x/129671 y/452496 (Opp. 2000 m ²)	25-70 cm-mv	Leem-, en houtschoolspikkels, zachte puinbrokjes	Op oever ten noorden van een restgeul	Geen diagnostisch materiaal waarschijnlijk IJzertijd/ Romeinse tijd
V3	8, 9, 207, 208	x/129484 y/452270 (Opp. 2200 m ²)	25-90 cm-mv	Leemspikkels, puinresten, kiezel	Oever die deel uitmaakt van kronkelwaard	Geen diagnostisch materiaal waarschijnlijk IJzertijd/ Romeinse tijd
V4	83 en 270	x/130178 y/451706 (Opp. 1100 m ²)	25-55 cm-mv	Spoor puinresten, brokje houtschool, zachte puinbrokjes	Oeverafzetting op de overgang naar komgebied	Geen diagnostisch materiaal op basis van vondsten in de omgeving waarschijnlijk IJzertijd/ Romeinse tijd
V5	7, 201 en 202	x/129419 y/451718 (Opp. 1700 m ²)	30-70 cm-mv en 100-120 cm-mv	Spoor puinresten, houtschoolspikkels, leemspikkels	Oever kronkelwaard, nabij restgeul (afklaag aanwezig)	Geen diagnostisch materiaal waarschijnlijk IJzertijd/ Romeinse tijd
V6	23 en 212 v/m 215	x/129452 y/452058 (Opp. 3.900 m ²)	30-55 cm-mv	Verbrand leem, grindje, leem- en houtschoolspikkels	Oever nabij restgeul	Geen diagnostisch materiaal op basis van vondsten in omgeving waarschijnlijk IJzertijd/ Romeinse tijd
V7	16, 17 en 221 v/m 225	x/129527 y/451874 (Opp. 4.500 m ²)	25-55 cm-mv en dieper tot max 145 cm - mv in boring 17 en 223 (vulling spoor of ondiepe geul)	zeer veel verbrand leem, aardewerkfragmenten in boringen 17 en 223	oever en restgeul/crevasse	10 ^e -13 ^e eeuw
V8	26, 27, 29, 40 v/m 46, 226, 227, 229 en 236	x/129684 y/451831 (Opp. 16.100 m ²)	20-70 cm-mv	leemspikkels, onverbrand bot	crevasse/oever op komafzettingen of restgeul	geen diagnostisch materiaal
V9	37 en 234	x/129822 y/452025 (Opp. 1.100 m ²)	25-55 cm-mv	Grindjes, Leemspikkels, spoor onverbrand bot	oever/kronkelwaard, mogelijk crevasse	geen diagnostisch materiaal
V10	75,76,77, 81, 261, 262 en 265	x/129484 y/452270 (Opp. 4.150 m ²)	15-90 cm-mv	Leembrokjes, houtschoolspikkels, puinresten, zachte puinbrokjes	komgronden	geen diagnostisch materiaal
V11	69, 70, 83 v/m 88, 105, 119, 133 v/m 135, 273 v/m 277, 279, 283 v/m 287, 289	x/130080 y/451720 (Opp. 25.500m ²)	25-65 cm-mv	Leemspikkels, spoor- en brokjes houtschool, onverbrand bot, aardewerkgruis, zachte puinbrokjes	Crevasse op diepergelegen kronkelwaard	geen diagnostisch materiaal waarschijnlijk
V12	90 en 245	x/129980 y/451386 (Opp. 1.200 m ²)	20-50 cm-mv	Grindje, spoorpuinresten, leembrokje	Langs restgeul, opgevuld met jongere afzetting	geen diagnostisch materiaal op basis van nabijgelegen vindplaats waarschijnlijk IJzertijd/ Romeinse tijd
V13	64 en 243	x/129871	30-80 cm-mv	Weinig leem en	Tussen twee restoeulen	Geen diagnostisch

V14	100, 249, 250 en 251	y/461308 (Opp. 1.200 m ²) x/129884 y/461304 (Opp. 3.000 m ²)	25-60 cm-mv	houtschoolspikkels en houtschoolbrokje Grindje puinrest, leemspikkels	Oever/kronkelwaard	materiaal Geen diagnostisch materiaal op basis van nabij gelegen vindplaats waarschijnlijk Izertijd/ Romeinse tijd
V15	98 en 253	x/129810 y/461221 (Opp. 1.000 m ²)	30-55 cm-mv	Leembrokje, leemspikkels, brokje houtschool	Oever langs restgeul	Geen diagnostisch materiaal op basis van nabij gelegen vindplaats waarschijnlijk Izertijd/ Romeinse tijd
V16	128, 257, 259	x/129889 y/461138 (Opp. 1.750 m ²)	30-55 cm-mv	Leemspikkels, grindje, spoor houtschoolbrokjes, zachte puinbrokjes	Oever langs restgeul	Geen diagnostisch materiaal op basis van nabij gelegen vindplaats waarschijnlijk Izertijd/ Romeinse tijd
V17	Groot deel van de vindplaats gekarteerd door RAAP 175, 298 en 299	x/130028 y/461154 (Opp. 38.400 m ²)	20-150 qn-mv	Aardewerk, houtschool, verbrand en orverbrandbot etc.	Op oevers langs en in restgeul kronkelwaard langs en in restgeul	Izertijd/ Romeinse tijd
V18	175, 298 en 299	x/130042 y/461066 (Opp. 1.750 m ²)	20-60 cm-mv	Leemspikkels, zachte puinbrokjes en puinresten	Oever langs restgeul	Geen diagnostisch materiaal op basis van nabij gelegen vindplaats waarschijnlijk Izertijd/ Romeinse tijd
V19	173, 301 t/m 303	x/129874 y/460975 (Opp. 2.650 m ²)	40-70 cm-mv	Leemspikkels, zachte puinbrokjes, puinsikkels	Oever en in restgeul	Geen diagnostisch materiaal op basis van landschappelijke ligging waarschijnlijk Late Middeleeuwen/ Nieuwe tijd

Figuur 5   Overzicht van de door ADC ArcheoProjecten gekarteerde vindplaatsen (rood omkaderd) en uitgevoerde boringen (zwarte stippen) binnen het plangebied (blauw omkaderd), naar ADC-rapport 1555

2.3.6   Onderzoek RAAP 2009

In 2009 heeft RAAP een onderzoek gedaan naar een gebied, dat grotendeels ten noorden van het plangebied is gelegen. Er zijn echter ook boringen gezet in het plangebied zelf (figuur 6). Hieruit zijn twee vindplaatsen naar voren gekomen, die op de grens van het plangebied zijn gelegen (figuur 7). Het kan echter niet worden uitgesloten dat deze zich uitstrekken tot juist binnen het plangebied.

De eerste betreft vindplaats 37, gelegen tegen de verlande restgeul van de jongste fase van de Jutphaas stroomgordel. Deze bevindt zich direct ten oosten van de vindplaats en loopt ter hoogte van de vindplaats parallel met de wetering. Zowel aan het oppervlak als in de boor is Romeins aardewerk aangetroffen. In de boringen is alleen handgevormd aardewerk aangetroffen in een iets vieze grijsbruine laag oeverafzettingen, direct onder de bouwvoor. Mogelijk is er sprake van twee gescheiden niveaus. Gezien de landschappelijke ligging van de vindplaats tegen de restgeul aan is het vreemd dat geen fosfaat en/of dumpmateriaal aanwezig is, hetgeen normaliter in nederzettingscontext wordt aangetroffen.

Ondanks het ontbreken van dergelijk nederzettingssafval wordt het toch waarschijnlijk geacht dat sprake is van een nederzetting. Naar verwachting zijn binnen de vindplaats redelijk tot goed bewaarde archeologische resten aanwezig. Daarom wordt geadviseerd te streven naar behoud in situ. Indien de vindplaats niet ingepast kan worden, dient een waarderend proefsleuvenonderzoek uit gevoerd te worden.¹⁰

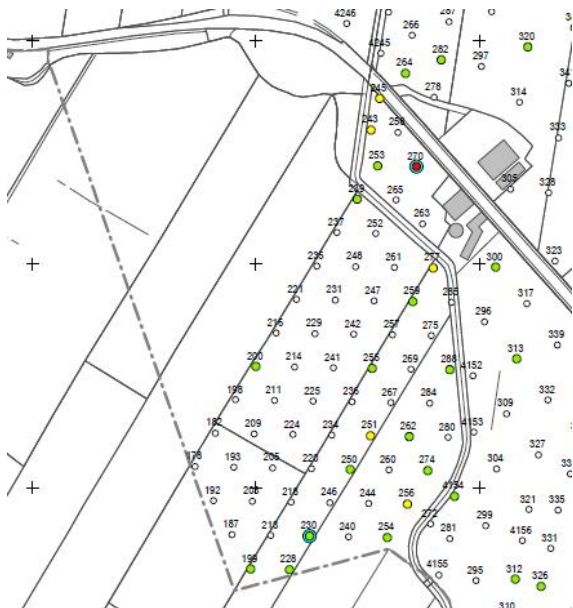
De tweede betreft vindplaats 38 en bevindt zich op een opmerkelijke verhoging in het terrein. Aan de oostzijde lijkt de vindplaats begrensd te worden door de restgeul van de jongste fase van de Jutphaas stroomgordel en is daardoor vergelijkbaar met vindplaats 37. In de boringen is sprake van een goed ontwikkelde donkere cultuurlaag. Op basis hiervan wordt verondersteld dat sprake is van een nederzetting. Bovenop een mogelijk afvalpakket is een opgebracht kleipakket aangetroffen met daarin roodbakkend geglazuurd aardewerk en porselein. Dit opgebrachte pakket duidt mogelijk op een terpachtige structuur onder de huidige bebouwing. Hierin kunnen eventueel sporen van bewoning vanaf de Late Middeleeuwen aanwezig zijn. De kern van de Romeinse nederzetting ligt waarschijnlijk direct ten westen van de restgeul. Mogelijk behoort ook vindplaats 37 tot dit nederzettingsterrein. Naar verwachting zijn binnen de vindplaats redelijk tot goed bewaarde archeologische resten aanwezig. Daarom wordt geadviseerd te streven naar behoud in situ. Indien de vindplaats niet ingepast kan worden, dient een waarderend proefsleuvenonderzoek uit gevoerd te worden.¹¹

Uit dit onderzoek blijkt dat nederzettingsterreinen uit de Romeinse tijd lijken georiënteerd op de restgeulen van de Jutphaas stroomgordel, jongste fase. Deze restgeul vormt in veel gevallen dan ook de begrenzing van een nederzetting, al komt het voor dat nederzettingen zich aan weerszijden van de restgeul bevinden. Deze oriëntatie van de vindplaatsen doet vermoeden dat er sprake is geweest van een watervoerende geul. In de boringen zijn hiervoor echter geen aanwijzingen gevonden. Ook de eindfasedatering van de Jutphaas stroomgordel geeft aan dat deze ten tijde van de (Romeinse) bewoning al inactief was. Een deel van de vindplaatsen bevindt zich op minimale oeverafzettingen en/of in komafzettingen. Bij deze vindplaatsen is geen sprake van natuurlijke begrenzing.

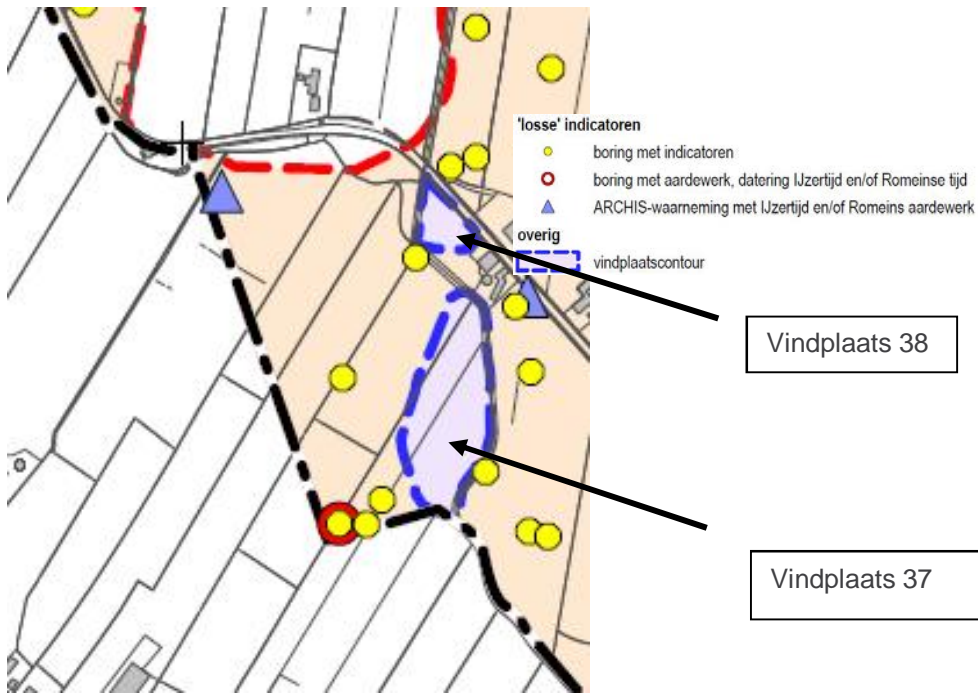
---

¹⁰ Jansen & Van der Laan 2010.

¹¹ Jansen & Van der Laan 2010.

Figuur 67 Boringen uitgevoerd tijdens het onderzoek van RAAP 2009

Figuur 7 Vindplaatsen 37 en 38 uit het onderzoek van RAAP 2009

2.3.7 Proefsleuven ADC 2010

In 2010 heeft ADC ArcheoProjecten een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd naar drie locaties, die verstoord dreigden te worden door het aanplanten van bomen in de destijds voorziene herinrichting. Deze zijn benoemd als vindplaats 1 (deel van V8), vindplaats 2 (deel van R3 en V7) en vindplaats 3 (deel van R1). Het onderzoek is in principe niet dieper uitgevoerd dan 1 m –mv, omdat de boomwortels (door het verhogen van de grondwaterstand) niet dieper zouden reiken dan 1 m – mv.

Ter plaatse van vindplaats 1 zijn enkele laatmiddeleeuwse verkavelingsgreppels aangetroffen. Ook ter plaatse van vindplaats 2 zijn relatief recente verkavelingsspooren blootgelegd. De onderzochte delen van vindplaatsen 1 en 2 zijn als niet behoudenswaardig gewaardeerd. Indien niet dieper wordt gegraven, dan 1 m -mv is geen vervolgonderzoek noodzakelijk. Overigens concludeert Huizer dat ook de zone beneden deze diepte kan worden vrijgegeven (zie §2.3.7).

Ter plaatse van vindplaats 3 zijn een greppel, mogelijke crematies en een vondstenlaag, aangetroffen. Deze sporen dateren uit de IJzertijd/Romeinse tijd. Op deze vindplaats kunnen vanaf 0,5 m –mv behoudenswaardige archeologische waarden aangetroffen worden. ADC ArcheoProjecten adviseert om deze archeologische waarden in situ te behouden door planaanpassing (bijvoorbeeld ophoging). Ophoging kan echter gronddrukverhoging veroorzaken, waardoor archeologische waarden beschadigd kunnen worden. Indien planaanpassing niet mogelijk blijkt te zijn, dan adviseert ADC ArcheoProjecten deze vindplaats geheel op te graven door middel van een opgraving.¹² Zie voor een overzicht tabel 5 en figuur 8.

Tabel 5   *Overzicht middels proefsleuvenonderzoek onderzochte vindplaatsen*

Proefsleuven	Booronderzoek	Periode	Behoudenswaardig
Vindplaats 1	V8	middeleeuws	Nee (voor zover onderzocht)
Vindplaats 2	R3 en V7	(post)middeleeuws	Nee (voor zover onderzocht)
Vindplaats 3	R1	IJzertijd/Romeinse tijd	Ja

¹² De Ridder 2010.

Figuur 8   *Overzicht vindplaatsen en uitgevoerd proefsleuvenonderzoek. Deze afbeelding is overgenomen uit ADC-rapport 2341. De legenda is hier verkeerd in weergegeven. RAAP-vindplaatsen zijn R#, ADC-vindplaatsen zijn V#.*

2.3.8   Bureau- en booronderzoek RAAP 2014

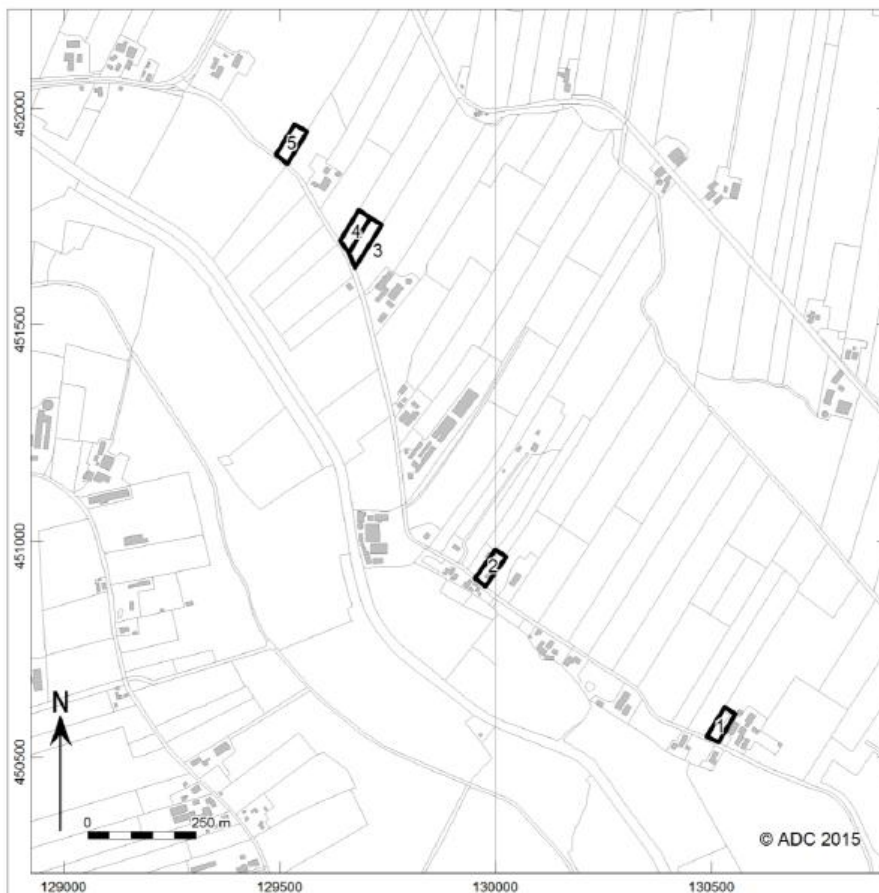
In 2014 is door RAAP een actualiserend bureauonderzoek en booronderzoek uitgevoerd. Het plangebied dat hierin is onderzocht, ligt ongeveer 700 m ten oosten van het huidige plangebied. Een crevasse houdt de op basis van het bureauonderzoek uitgesproken hoge verwachting, voor de overige afzettingen en vindplaatstypen (komafzettingen, huisplaatsen Late Middeleeuwen – Nieuwe tijd) wordt de verwachting bijgesteld naar laag.¹³

¹³ Sprangers 2014 & Sprangers 2015.

2.3.9 Booronderzoek ADC 2015

In 2015 is een bureau- en booronderzoek naar vijf bouwblokken (zie figuur 9) uitgevoerd. Drie hiervan (3, 4 en 5) vallen binnen het huidige plangebied en zijn in 2010 middels proefsleuvenonderzoek deels onderzocht. In dit onderzoek is aangegeven dat deze zone tot 1 m -mv kon worden vrijgegeven. In het bureauonderzoek uit 2015 zijn de boringen uit 2008, die binnen bouwblokken 3, 4 en 5 zijn gezet, nogmaals geïnterpreteerd. Beneden 1 m -mv zijn kom- en restgeulafzettingen aanwezig, waarvoor een lage archeologische verwachting geldt. Op basis van deze informatie wordt voor bouwblokken 3, 4 en 5 geadviseerd geen vervolgonderzoek uit te voeren. Er zijn geen aanvullende boringen gezet.¹⁴¹⁵

Figuur 9 Locatie van de vijf bouwblokken die zijn onderzocht in 2015

¹⁴ Huizer 2015.

¹⁵ Inmiddels zijn ook andere bouwblokken onderzocht. Deze liggen zuidelijker dan de hier benoemde bouwblokken. Er wordt voor deze locaties geen vervolgonderzoek aanbevolen (Kremer 2017).

2.3.10 Overzicht

In bijlage 2 is een kaart opgenomen waarop alle boringen en proefsleuven zijn weergegeven, die in het plangebied zijn gezet/uitgevoerd. Ook zijn de vindplaatsen die RAAP en ADC ArcheoProjecten in kaart hebben gebracht, aangeduid. Uit de in en rondom het plangebied uitgevoerde onderzoeken blijkt dat dit een archeologisch zeer rijk gebied betreft. Er heeft de afgelopen jaren veel onderzoek plaatsgevonden, waarbij indicatief begrensde zones met boringen met archeologische indicatoren zijn aangemerkt. Door de deskundige namens de bevoegde overheid is er een nieuw advies opgesteld op basis van voortschrijdend inzicht in de noodzakelijke onderzoeksstrategie voor dit gebied.¹⁶

Er zijn geen specialisten of amateur archeologen geraadpleegd. Uit voorgaande onderzoeken is immers al veel informatie beschikbaar.

2.3.11 Archeologische verwachtings- en beleidskaart

Gemeente IJsselstein heeft een archeologische beleidskaart vastgesteld.¹⁷ Op deze kaart wordt aangegeven of bij bodemingrepen archeologisch onderzoek noodzakelijk is. Voor het plangebied ten noorden van de Noord IJsseldijk en een kleine zone ten zuiden hiervan geldt een hoge verwachting voor resten uit het Neolithicum, Bronstijd, IJzertijd en/of de Romeinse tijd op rivierafzettingen ondieper dan -1,5 m NAP (donkerrode zone). De beleidsdoelstelling is behoud in huidige staat van eventuele resten.

Het deel van het plangebied ten zuiden van de Noord IJsseldijk betreft komgebied. Delen hiervan zijn afgegraven en hebben een lage archeologische verwachting (grijze zone). Voor deze delen geldt geen behoudsdoelstelling. Een aantal percelen heeft een middelhoge verwachting (paarse zone). Dit betreft niet afgegraven delen van de uiterwaarden, waar vindplaatsen uit de Late Middeleeuwen/Nieuwe tijd direct onder de bouwvoor kunnen worden aangetroffen (figuur 10).

Overigens moet worden opgemerkt dat in de archeologische (verwachtings-)waardenkaart en beleidskaart geen rekening is gehouden met archeologie in waterbodems, tuin-archeologie en conflictarcheologie.

---

¹⁶ De Boer 2017.

¹⁷ De Boer, Meijlink & Kocken 2006.

Figuur 10 Uitsnede uit de archeologische beleidskaart van IJsselstein

2.4 Historische situatie en mogelijke verstoringen

2.4.1 Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW)

De Cultuurhistorische Waardenkaart van provincie Utrecht geeft inzicht in de archeologische, historisch-stedenbouwkundige en de historisch-geografische waarden van de regio. Volgens de CHW is het plangebied gelegen in een waardevol agrarisch cultuurlandschap. Deze zone betreft vrijwel het gehele buitengebied van de provincie. De Noord IJsseldijk is waarschijnlijk in de 12e eeuw aangelegd op de rechteroever van de Hollandsche IJssel, met als doel het achterliggende gebied tegen overstroming te beschermen. De Noord IJsseldijk is een waardevol lijnelement. Boerderij De Meernhoeve in het zuidwesten van het plangebied is een rijksmonument, evenals boerderij De Steenen Kamer in het noordwesten.¹⁸

2.4.2 Oude kaarten, ondergrondse bouwhistorische waarden en mogelijke verstoringen

Op de TMK uit 1850 is te zien dat het plangebied in gebruik is als agrarisch gebied. Er zijn twee erven gesitueerd langs de Meerndijk (huidige N228). Er zijn op deze kaart geen aanwijzingen voor resten van baksteenindustrie of molens (bijlage 2).

¹⁸ <https://webkaart.provincie-utrecht.nl/viewer>

Molens

Op de kaart van bestaande en verdwenen molens zijn in het plangebied geen molens weergegeven.¹⁹

Baksteenindustrie

Al vanaf de middeleeuwen werden er langs de grote rivieren bakstenen gebakken; de klei van die rivieren was daarvoor geschikt. De baksteenindustrie in IJsselstein kwam laat op gang. In 1867 werd een fabriek opgebouwd in Waterschap Over-Oudland, ten zuidoosten van de stad, langs de IJssel. Aanvankelijk werd de klei voor de bakstenen van deze fabrieken gewonnen in de nabije omgeving: stukken van de polders Neder-Oudland en IJsselveld werden daarvoor aangekocht en vervolgens afgegraven. Later moest de klei van verder komen, uit de buurt van Vianen en Hagestein. In 1877 werd een tweede steenoven opgericht, direct ten westen van de reeds bestaande. In de jaren '80 van de 20e eeuw werd het complex gesloopt, waarna woningen werden gebouwd.²⁰ Op basis van deze informatie kan worden aangenomen dat geen baksteenindustrie heeft plaatsgevonden in het plangebied.

Conflictarcheologie

Op basis van de Indicatieve Kaart Militair Erfgoed worden in het plangebied geen militaire resten verwacht. Ten noordwesten van het plangebied lag in WO II schijnvliegveld Reijerscop.²¹ Er zijn in IJsselstein geen vliegtuig- en V1- en V2-crashlocaties bekend.²²

3 Gespecificeerde verwachting

Ten noorden van de Noord IJsseldijk

Dit deel van het plangebied is een archeologisch zeer rijk gebied. Er heeft de afgelopen jaren veel onderzoek plaatsgevonden, waarbij diverse mogelijke vindplaatsen in kaart zijn gebracht. Het betreft vindplaatsen uit de Late IJzertijd/Romeinse tijd, die vrijwel direct aan het maaiveld vanaf 15 cm -mv zijn gelegen. Deze vindplaatsen zijn gelegen op oeverafzettingen van de Jutphaas stroomgordel, aan weerszijde van restgeulen. Echter, ook in de restgeulen kunnen archeologische waarden worden aangetroffen, zoals nederzettingafval. Komafzettingen kennen vanwege hun relatief natte en lage ligging een lage archeologische verwachting.

Twee zones hebben geen archeologische verwachting meer. Hier heeft reeds proefsleuvenonderzoek plaatsgevonden.

Eén zone betreft een op basis van proefsleuvenonderzoek reeds gewaardeerde vindplaats. Een perceel van circa 13,5 ha is vanwege het ontbreken van betredingstoestemming nooit onderzocht. Echter, op basis van bekende archeologische en aardwetenschappelijke gegevens geldt ook voor deze zone een hoge archeologische verwachting.

¹⁹ www.molendatabase.nl.

²⁰ <http://www.regiocanons.nl/utrecht/regio-zuidwest/ijsselstein/industrialisatie/verdieping/de-overwaard> en <http://rhcijnstreek.nl/bronnen/lokale-historie/plaatsen/ijsselstein>

²¹ <http://www.ikme.nl/>

²² <http://verliesregister.studiegroepvluchtlog.nl> en <http://www.vergeltungswaffen.nl>

Ten zuiden van de Noord IJsseldijk

Dit deel van het plangebied is gelegen in de uiterwaarden van de Hollandsche IJssel. Deze rivier ontstond in de Romeinse tijd en is actief geweest tot de afdamming in de 13e eeuw. De rivier heeft eventuele oudere niveaus vermoedelijk geërodeerd. Resten, daterend van voor de Romeinse tijd, worden dan ook niet verwacht. Vermoedelijk waren de uiterwaarden tot de afdamming niet bewoonbaar. Er geldt dan ook enkel een verwachting voor vindplaatsen vanaf de Late Middeleeuwen. Het kan hierbij gaan om huisplaatsen, bijgebouwen, perceleringsgreppels en dergelijke. Resten hiervan worden direct onder de bouwvoor verwacht. Deze verwachting geldt enkel voor een aantal percelen nabij de Noord IJsseldijk. De overige percelen hebben een lage archeologische verwachting. Dit betreft afgegraven percelen in de uiterwaarden.

Voor (begraven) waterbodems geldt dat watergerelateerde structuren kunnen worden aangetroffen.

De IJsseldijk zelf heeft archeologische waarde als historische lijnelement.

4 Conclusie en advies

4.1 Conclusie

Het plangebied valt in twee deelgebieden uiteen. In het deel ten noorden van de Noord IJsseldijk hebben al veel archeologische onderzoeken plaatsgevonden. Uit booronderzoek zijn meer dan 20 kleinere en grotere mogelijke vindplaatsen aangekomen. Deze zijn gelegen op afzettingen van de Jutphaas stroomgordel en dateren overwegend uit de IJzertijd/Romeinse tijd. De vindplaatsen liggen nabij het maaiveld vanaf 15 cm -mv. De kans op het aantreffen van vindplaatsen is het hoogst binnen de zones waar booronderzoek archeologische indicatoren aan het licht heeft gebracht. Hierbuiten geldt een lagere archeologische verwachting. Ook ter plaatse van komafzettingen geldt een lagere archeologische verwachting. In bijlage 5 is een kanskaart opgenomen waarin dit is weergegeven. Vanwege de leesbaarheid van de kaart is ervoor gekozen om de zones buiten de vindplaatsen die door RAAP en ADC zijn begrensd, geen arcering te geven. Hier geldt een lagere verwachting dan voor de vindplaatsen.

Naar drie van deze vindplaatsen heeft proefsleuvenonderzoek plaatsgevonden. Twee hiervan bleken – voor zover onderzocht – geen behoudenswaardige vindplaatsen te betreffen. Eén hiervan is gelegen op komafzettingen (V8).

Op een aantal percelen in het midden van het plangebied heeft, vanwege het ontbreken van betredingstoestemming, geen veldonderzoek plaatsgevonden.

Het deel van het plangebied ten zuiden van de Noord IJsseldijk is archeologisch minder rijk. Het is gelegen in de uiterwaarden van de Hollandsche IJssel en heeft een overwegend lage verwachting vanwege afgravingen. Enkele percelen hebben een middelhoge verwachting. Hier kunnen vindplaatsen daterend van de Late Middeleeuwen worden aangetroffen.

Voor (begraven) waterbodems geldt dat watergerelateerde structuren kunnen worden aangetroffen.

- *Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig?*

In het deel van het plangebied ten noorden van de Noord IJsseldijk zijn archeologische waarden aanwezig. Booronderzoek heeft 22 mogelijke vindplaatsen aan het licht gebracht. De vindplaatsen dateren uit de IJzertijd/Romeinse tijd. Voor het niet onderzochte deel geldt een hoge verwachting voor vindplaatsen vanaf de IJzertijd.

In het deel van het plangebied ten zuiden van de Noord IJsseldijk kunnen in de niet-afgegraven delen van de uiterwaarden van de Hollandse IJssel archeologische waarden daterend vanaf de Late Middeleeuwen aanwezig zijn.

- *Is het plangebied voldoende onderzocht. Zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek wordt geadviseerd?*

Geadviseerd wordt in het niet onderzochte deel van het plangebied ten noorden van de Noord IJsseldijk een verkennend booronderzoek uit te voeren, eventueel aangevuld met een karterend onderzoek. Voor het reeds onderzochte gedeelte wordt een proefsleuvenonderzoek geadviseerd, met uitzondering van de zones die reeds middels proefsleuvenonderzoek zijn onderzocht. Geadviseerd wordt te concentreren op de reeds bekende vindplaatsen.

In het gebied ten zuiden van de Noord IJsseldijk wordt geadviseerd naar de gebieden met een middelhoge verwachting een karterend onderzoek naar vindplaatsen vanaf de Late Middeleeuwen uit te voeren.

Voor (begraven) waterbodems geldt dat watergerelateerde structuren kunnen worden aangetroffen. Dit zijn puntlocaties die niet middels conventioneel archeologisch vooronderzoek kunnen worden opgespoord. Voorgesteld wordt middels een meldingsprotocol eventuele toevalsvondsten te onderzoeken.

4.2 Advies

Onderstaand advies is weergegeven in bijlage 4.

Ten noorden van de Noord IJsseldijk

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek wordt voor het niet onderzochte deel van dit deelgebied (wegens ontbreken van betredingstoestemming tijdens vorige onderzoek) geadviseerd in eerste instantie een verkennend booronderzoek uit te voeren in een 50x40 m grid. Dit grid sluit aan op de gehanteerde onderzoeksstrategie in de reeds onderzochte delen van het plangebied. Doel is de mate van gaafheid van het gebied vast te stellen. Op basis van deze resultaten kan de archeologische verwachting in dit onderzoeksgebied mogelijk worden bijgesteld. In de gebieden met een blijvende hoge (of zeer hoge) verwachting en rond boringen met archeologische indicatoren, wordt geadviseerd direct aansluitend een aanvullend karterend booronderzoek uit te voeren om een eventuele archeologische vindplaats op te sporen en nader te duiden en te begrenzen.

Voor het reeds middels boringen onderzochte deel wordt een proefsleuvenonderzoek geadviseerd voor locaties waar bodemingrepen zullen plaatsvinden. Aanbevolen wordt om de sleuven aan te leggen ter plaatse van de middels booronderzoek indicatief begrensde vindplaatsen. Deze zones hebben immers een hogere verwachting dan de zones waar tijdens booronderzoek geen aanwijzingen zijn gevonden voor archeologische vindplaatsen. Geadviseerd wordt een flexibel sleuvenplan te hanteren; wanneer in een sleuf geen aanwijzingen worden gevonden voor een vindplaats, hoeft een sleuf niet over de gehele geplande lengte te worden gegraven.

Voor het deel dat na het proefsleuvenonderzoek uit 2010 is vrijgegeven, wordt geen onderzoek meer geadviseerd.

Voor het deel dat als behoudenswaardige vindplaats is aangemerkt, wordt geadviseerd dit in situ te behouden. Indien deze locatie door middel van bijvoorbeeld planinpassing niet in situ behouden kan worden, dan zal een volledige opgraving noodzakelijk zijn om de vindplaats ex situ te behouden.

Ten zuiden van de Noord IJsseldijk

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek wordt voor het deel met een middel-hoge verwachting een karterend booronderzoek geadviseerd. Op basis van de SIKB leidraad karterend boren dient een grid van 30x35 m te worden gehanteerd.

Voor het overige deel van het plangebied ten zuiden van de Noord IJsseldijk wordt geen vervolgonderzoek geadviseerd.

Voor (begraven) waterbodems geldt dat watergerelateerde structuren kunnen worden aangetroffen. Dit zijn puntlocaties die niet middels conventioneel archeologisch vooronderzoek kunnen worden opgespoord. Voorgesteld wordt middels een meldingsprotocol eventuele toevalsvondsten veilig te stellen.

De adviseur van de bevoegde overheid, Omgevingsdienst Regio Utrecht, stelt voor eerst een verkennend booronderzoek uit te voeren, waarna op de kansrijke delen een karterend onderzoek kan worden uitgevoerd. Verder wordt ingestemd met het advies.

Literatuurlijst en gebruikte bronnen

Berendsen, H.J.A., 1982: *De genese van het landschap in het zuiden van de provincie Utrecht, een fysisch geografische studie*, Ph.D. thesis.

Boer A. de, B. Meijlink & M. Kocken, 2006: *De archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart van de gemeente IJsselstein*, ADC Heritage rapport H 011.

Boer, P. de, 2017: *Notitie Archeologie Uitgangspunten archeologisch onderzoek voor Inrichtingsplan noordwesthoek, gebiedsplan Hollandse IJssel*.

Deunhouwer, P., 2000: *Strategisch Groenproject Utrecht-West, deelgebied 1: de Hollandsche IJssel. Gemeenten IJsselstein en Nieuwegein. Een Aanvullende Archeologische Inventarisatie (AAI)*, RAAP-rapport 626.

Huizer, J., 2015: *Noord IJsseldijk, gemeente IJsselstein, Een Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een karterend booronderzoek*, ADC-rapport 3809

Jansen B. & E. van der Laan, 2009: *Plangebied Rijnenburg archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek*, RAAP-rapport 1867.

Kremer, H., 2017: *Inventariserend Veldonderzoek, gecombineerd verkennend en karterend booronderzoek, Noord IJsseldijk, percelen D 2751 en 4772, IJsselstein, gemeente IJsselstein (Synthegra)*.

Nijdam, L.C., 2008: *Hollandsche IJssel (gemeente IJsselstein)*, ADC-rapport 1555.

Ridder, J.A.A. de, 2010: *Groengebied Hollandsche IJssel*, ADC-rapport 2341.

Sprangers, J., 2014: *IJsselbos-west in IJsselstein, gemeente IJsselstein; archeologisch vooronderzoek: een actualiserend bureauonderzoek*, RAAP-notitie 4881.

Sprangers, J., 2015: *Plangebied IJsselbos-west te IJsselstein, gemeente IJsselstein; archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek (verkennende en deels karterende fase)*, RAAP-notitie 4892.

Vissers, C.A. & K. Klerks, 2014: *Onderhoudsbaggerwerkzaamheden Gekanaliseerde Hollandsche IJssel, gemeenten Gouda, Vlist, Oudewater, Montfoort, IJsselstein en Nieuwegein Ruimtelijk advies op basis van archeologisch bureauonderzoek*, Vestigia-rapport V1220.

ahn.maps.arcgis.com

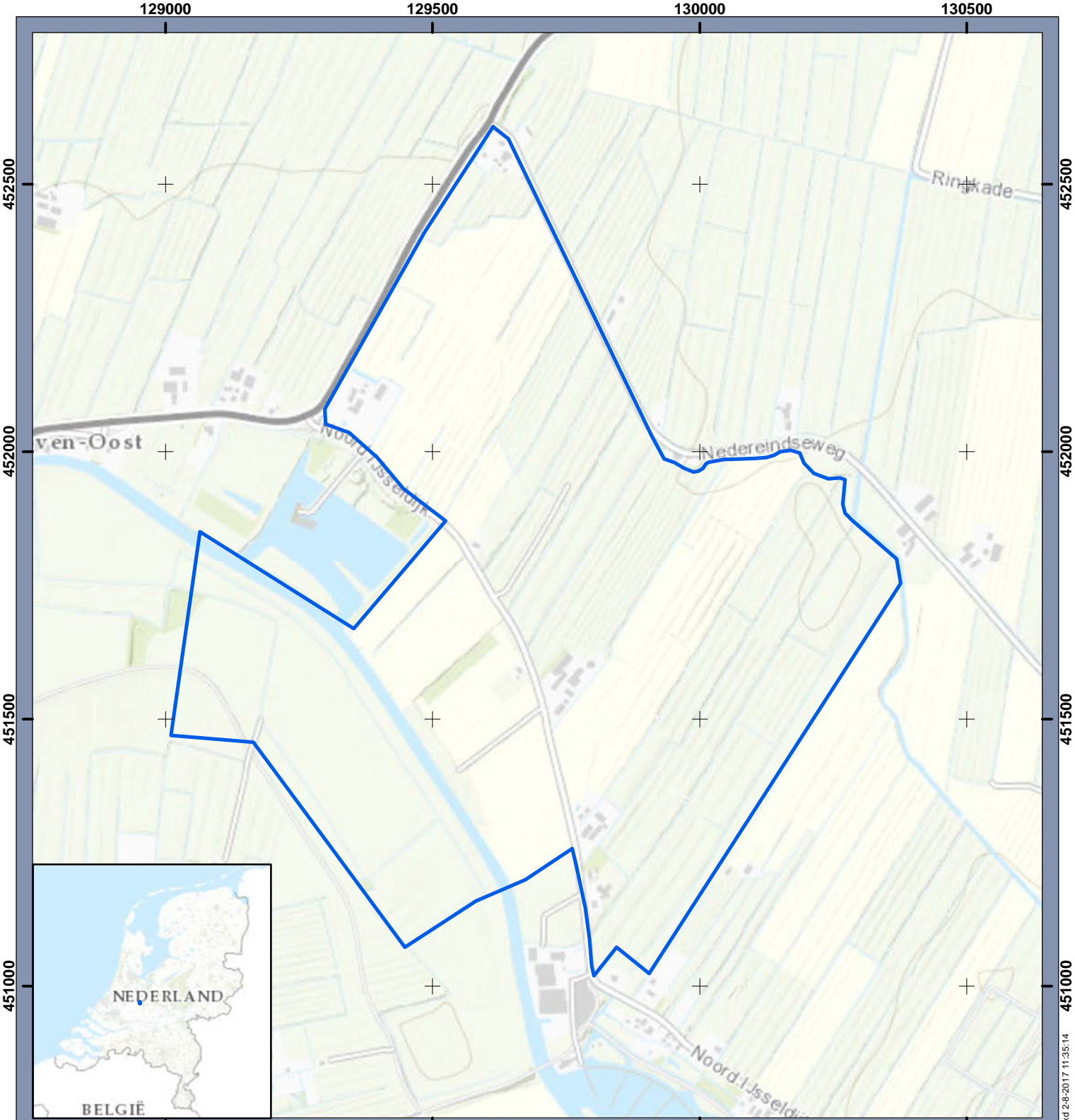
archis.cultureelerfgoed.nl

www.bodemloket.nl

www.topotijdreis.nl

Bijlage 1: Locatie van het plangebied

Legenda

 plangebied

Locatiekaart IJsselvelden

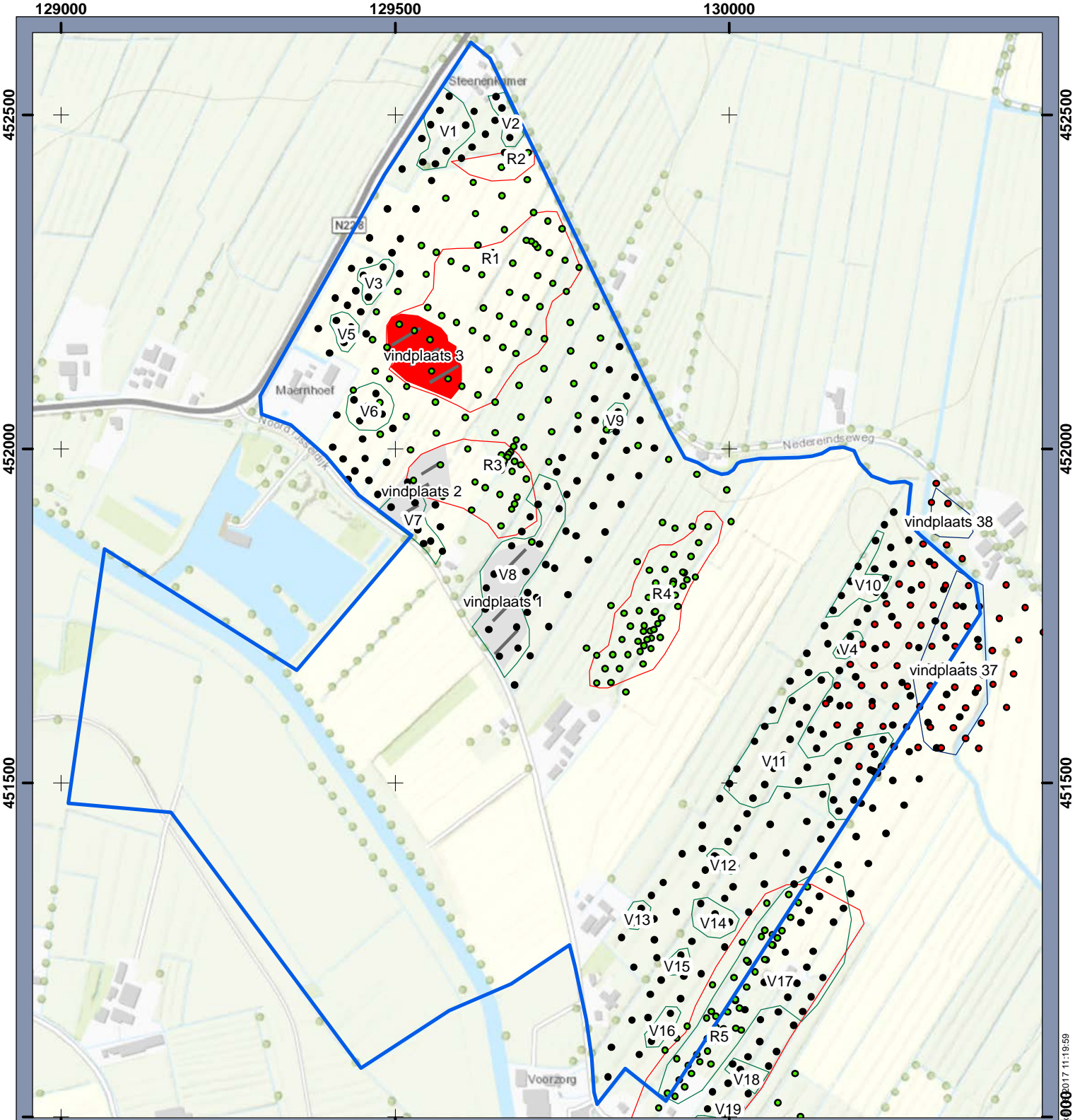
Opdrachtgever: Staatsbosbeheer
Projectnummer: 356550

Status: Definitief
Datum: 2-8-2017
Schaal: 1:10.000
Formaat: A4

Getekend: JB - Gecontroleerd: JB

Bijlage 2: Bekende archeologische gegevens

Legenda

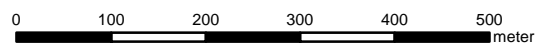
- plangebied
- boringen RAAP 2009
- boring ADC 2008
- boring RAAP 2000
- behoud
- vrijgave
- puttenplan ADC 2010
- Vindplaatsen RAAP 2009
- vindplaatsen ADC 2008
- Vindplaatsen RAAP 2000

Uitgevoerd onderzoek en vindplaatsen IJsselvelden

Opdrachtgever: Provincie Utrecht
Projectnummer: 356550

Status: Definitief
Datum: 1-8-2017
Schaal: 1:8.000
Formaat: A4

Getekend: JB - **Gecontroleerd:** JB

Bijlage 3: Topografisch militaire Kaart

Legenda

 plangebied

Topografisch Militaire Kaart uit 1850 IJsselvelden

Opdrachtgever: Provincie Utrecht
Projectnummer: 356550

Status: Concept
Datum: 19-7-2017
Schaal: 1:10.000
Formaat: A4

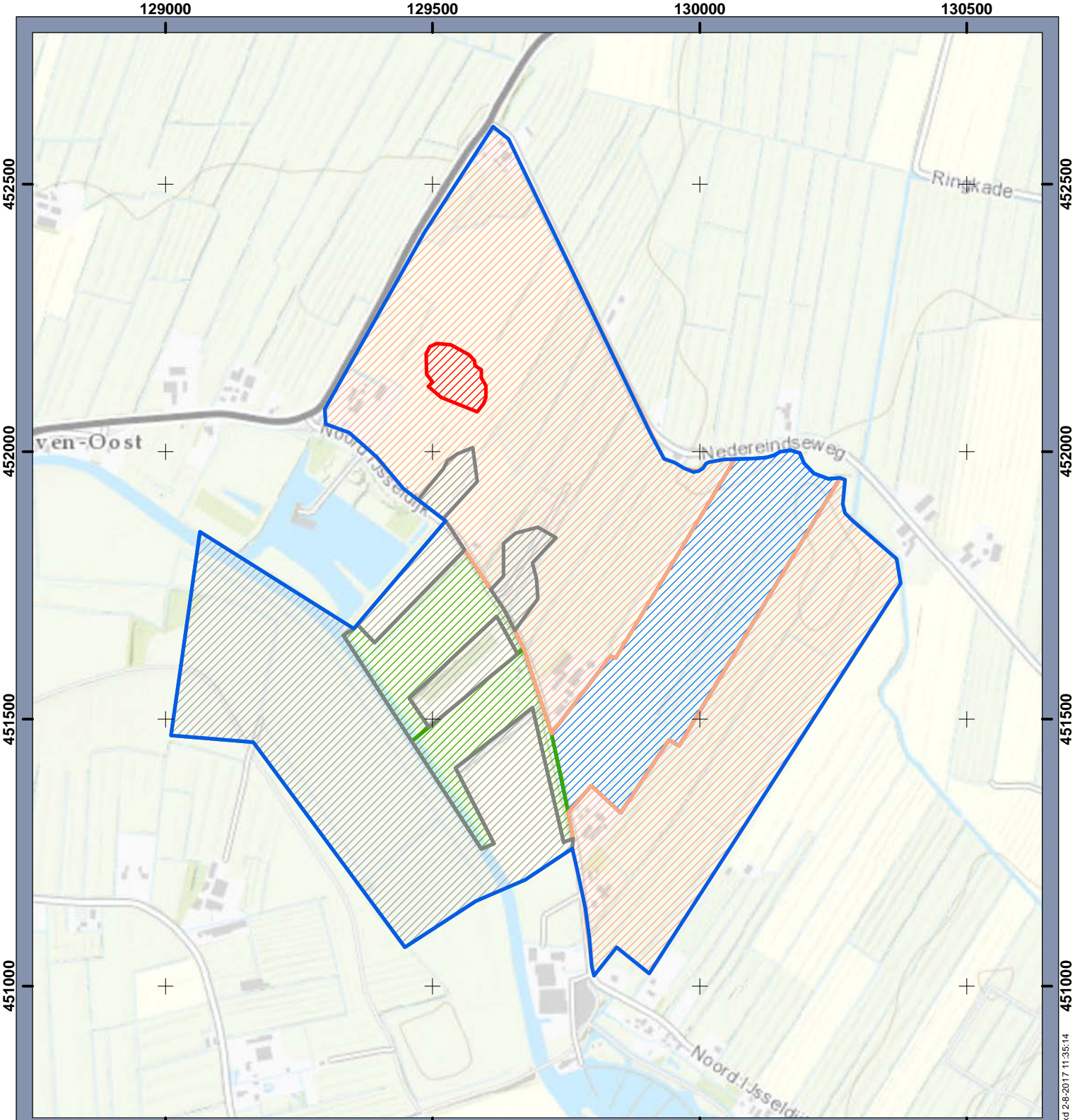
Getekend: JB - Gecontroleerd: JB

0 90 180 270 360 450 540
meter

SWECO

Bijlage 4: Advieskaart

Legenda

Advies

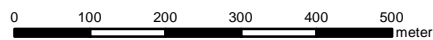
- behoud in of ex situ
- proefsleuven
- karterend booronderzoek
- verkennend booronderzoek
- vrijgave

Advieskaart IJsselvelden

Opdrachtgever: Staatsbosbeheer
Projectnummer: 356550

Status: Definitief
Datum: 2-8-2017
Schaal: 1:10.000
Formaat: A4

Getekend: JB - Gecontroleerd: JB

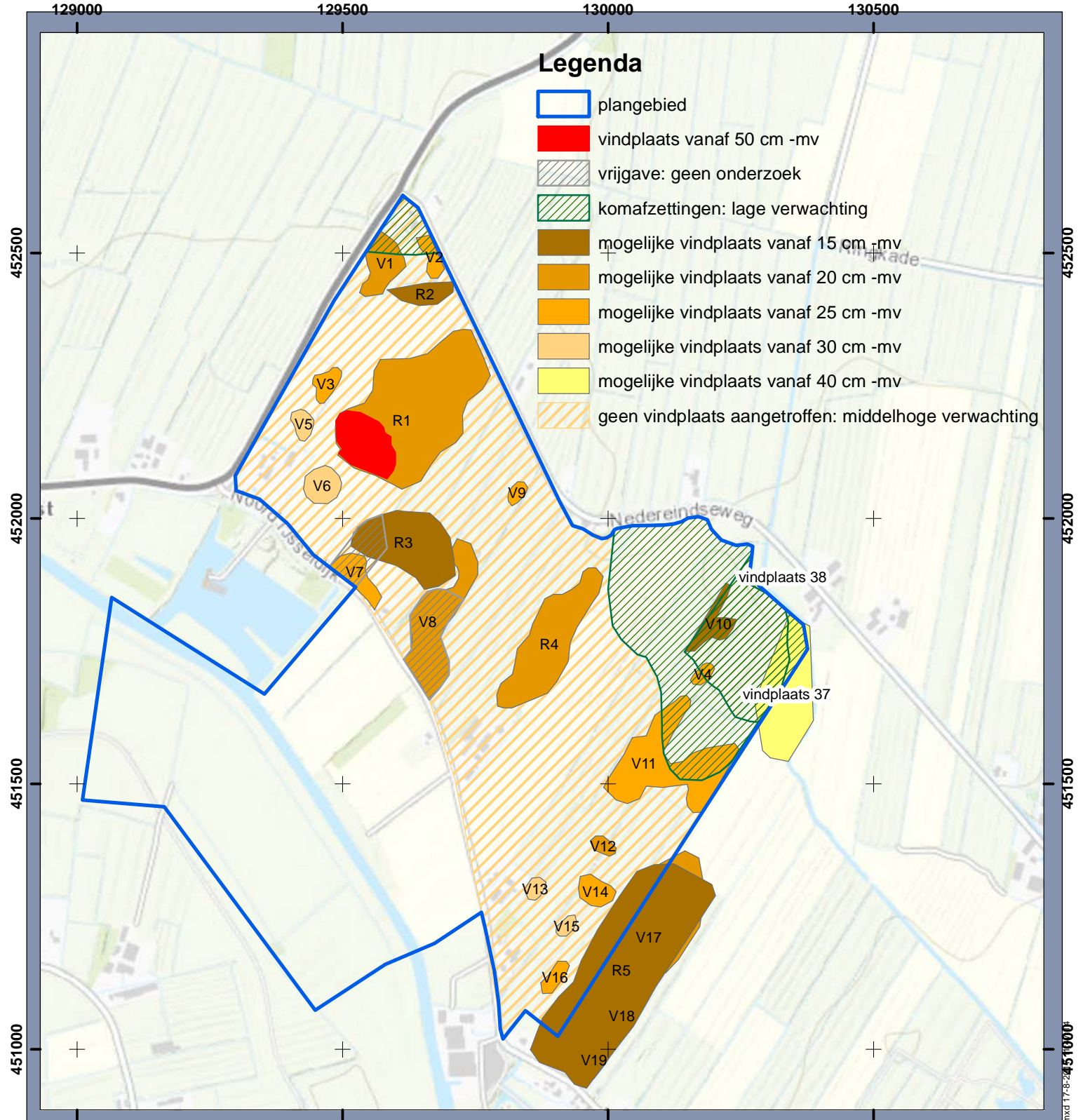

SWECO

Bijlage 5: Kansenkaart

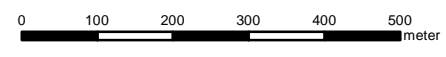
Kansenkaart IJsselvelden

Opdrachtgever: Staatsbosbeheer
 Projectnummer: 356550

Status: Definitief
 Datum: 17-8-2017
 Schaal: 1:10.000
 Formaat: A4

Getekend: JB - Gecontroleerd: JJH

C:\P\HOUPR\4500356550\Archeologie\GIS\mxd\Verliesbestand_IJsselstein\archeologie_v5.mxd 17-8-2017 15:10:00